

УДК 811.111'37:621

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

А.В. Котова, канд. пед. наук, Я.Ю. Манжос, канд. філол. наук (Харків)

У статті досліджено функціонування англomовних юридичних термінів на позначення насильницьких злочинів у юридичному дискурсі. Аналіз проведений відносно трьох лексико-семантичних груп (вбивство, прояви насильства, тероризм), включаючи як загальні так і регіональні терміни.

Ключові слова: лексико-семантична група, насильницький злочин, функціонування, юридичний дискурс, юридичний термін.

Котова А.В., Манжос Я.Ю. Функционирование терминов, которые обозначают насильственные преступления, в юридическом дискурсе. В статье исследовано функционирование англоязычных юридических терминов, обозначающих насильственные преступления, в юридическом дискурсе. Анализ был проведен в отношении трех лексико-семантических групп (убийство, проявление насилия, терроризм), включая общие и региональные термины.

Ключевые слова: лексико-семантическая группа, насильственное преступление, функционирование, юридический дискурс, юридический термин.

Kotova A.V., Manzhos Y. Y. The functioning of terms denoting violent crimes in legal discourse. The article presents the research of functioning of English legal terms denoting violent crimes in legal discourse. The analysis has been carried out in three lexico-semantic groups (homicide, assault, terrorism), including both general and regional terms.

Key words: functioning, legal discourse, legal term, lexico-semantic group, violent crime.

Актуальність дослідження термінів на позначення злочинів зумовлена виникненням великої кількості нових видів протиправних дій [3], до яких, зокрема, слід віднести тероризм, що набув особливої актуальності у зв'язку з подіями 11 вересня, та злочини в кіберпросторі [1]. Об'єктом аналізу виступають англomовні юридичні терміни, що позначають насильницькі злочини, при чому були досліджені як загальні терміни (ті, що функціонують на усій території Великої Британії та США), так і регіональні (ті, що функціонують лише в окремих штатах США або в окремих частинах Великої Британії); функціональні характеристики цих термінів є предметом аналізу. Метою цієї статті є вивчення функціонування термінів на позначення насильницьких злочинів у юридичному дискурсі.

Під час проведення дослідження під юридичним дискурсом розуміємо "особливий тип інституціонального дискурсу, семіотичний простір якого характеризується сукупністю вербальних та невербальних знаків (та їх вербальних корелятивів), що формують різні форми спілкування, у яких суб'єкт / об'єкт, адресат / адресант мовлення (або одна з цих складових) мають відношення до сфери юриспруденції" [2, с. 189]. Оскільки сфера юриспруденції є досить великою і неоднорідною, необхідно було виокремити підтипи юридичного дискурсу. Обираючи за критерії диверсифікації адресантно-адресатні конфігурації та комунікативні цілі, виокремлюємо три підтипи юридичного дискурсу. Першим є *офіційно-діловий* (ОДЮД), представлений текстами офіційних правових документів, із адресантно-адресатною конфігурацією фахівець-

фахівець та діяльнісною метою, що полягає у практичному використанні наявного знання. Другим підтипом є *науковий та науково-навчальний* (ННЮД), представлений науковими юридичними працями, підручниками. Адресантно-адресатна конфігурація ННЮД – фахівець-фахівець; діяльнісна мета – формування нового знання. Третім підтипом є *інформаційно-популярний* (ІПЮД), представлений текстами, розміщеними на сайтах юридичних компаній, які пропонують юридичні послуги населенню. Адресантно-адресатна конфігурація ІПЮД – фахівець-нефахівець; діяльнісна мета – формування нового знання.

Аналіз функціонування термінів, що позначають насильницькі злочини, у цих підтипах юридичного дискурсу був проведений по кожній з лексико-семантичних груп, виділених на попередніх етапах дослідження (*вбивство, прояви насильства, тероризм*) [4].

Аналіз функціонування термінів лексико-семантичної групи *вбивство* (*homicide*) засвідчив, що з 124 загальних та регіональних одиниць у ОДЮД представлені 89 (72%). Переважна більшість з них, а саме 76, – це терміни-регіоналізми, наявні в карних кодексах різних штатів та в актах парламенту, наприклад, терміни-регіоналізми Великої Британії: *causing or allowing the death of a child or vulnerable adult; conspiring or soliciting to commit murder; administering poison, or wounding, with intent to murder; corporate manslaughter; corporate homicide*. Як свідчать приклади, один і той самий злочин може мати різні назви не тільки у Великій Британії та США, але і у окремих частинах Великої Британії:

(1) *The offence under this section is called – (a) corporate manslaughter; in so far as it is an offence under the law of England and Wales or Northern Ireland; (b) corporate homicide, in so far as it is an offence under the law of Scotland (United Kingdom Legislation. Corporate manslaughter and corporate homicide act, 2007. Chapter 19).*

Решта термінів групи *вбивство*, зафіксованих у ОДЮД, а саме 13, є загальними, до них відно-

сяться, наприклад: *homicide, murder, parricide, assassination*.

У ННЮД нами було зареєстровано 56 термінів групи *вбивство* (45%). Переважна більшість з них, а саме 46, – це загальні терміни, наприклад: *homicide, murder, assassination, tyrannicide, parricide*, причому в ННЮД зареєстровані усі загальні терміни цієї ЛСГ:

(2) *Although it is a single offence, manslaughter is commonly divided by lawyers into two separate categories, “voluntary” and “involuntary” manslaughter (Legislating the criminal code: involuntary manslaughter).*

Зафіксованими в ННЮД є і терміни-регіоналізми, їх кількість становить 10, наприклад, *non-negligent manslaughter, criminal homicide, corporate manslaughter*.

В ІПЮД було зафіксовано 41 термін групи *вбивство* (33%). З них 23 – це загальні терміни, наприклад: *homicide, murder, parricide, sororicide*. Решта 18 – це терміни-регіоналізми, наприклад: *vehicular homicide, felony murder, criminal homicide, negligent homicide*. Тексти цього підтипу юридичного дискурсу є дуже насиченими загальними та регіональними термінами, що позначають злочини:

(3) *At Bachner and Associates, P.C., we handle a wide range of serious criminal defense issues, including defense against charges of murder; ... types of homicide charges include: first degree murder; second degree murder; manslaughter; vehicular manslaughter; criminally negligent homicide; contract killing (Bachner and Associates, P.C.)*

Проведене дослідження встановило, що деякі терміни лексико-семантичної *вбивство* вживаються водночас у декількох підтипах юридичного дискурсу. Так, термінів, що водночас вживаються в усіх трьох підтипах (ОДЮД, ННЮД та ІПЮД), виявилось 15 (12%), з них 10 – загальні, 5 – регіональні.

Термінів, що водночас вживаються у двох підтипах юридичного дискурсу, було зафіксовано 30 (23%): термінів, що водночас використовують-

ся в ОДЮД та ННЮД, виявилось 4 (3%), з них 1 – загальний та 3 – регіональні; термінів, що водночас представлені в ОДЮД та ПЮД, було зареєстровано 13 (10%), усі вони є регіональними; термінів, що водночас вживаються в ННЮД та ПЮД, – 13 (10%), усі вони є загальними.

Термінів, що використовуються лише в *одному* підтипі юридичного дискурсу, було зафіксовано 79 (65%): лише в ОДЮД було виявлено 57 (47%)

одиниць, з них більшість, а саме 55, – регіоналізми, решта (2) – загальні; лише в ННЮД було зареєстровано 22 терміни (18%), з них більшість, а саме 20, – загальні, решта (2) – регіоналізми; термінів, що представлені лише в ПЮД, зафіксовано не було. Кількісні показники функціонально-дискурсивного варіювання термінів лексико-семантичної групи *вбивство* демонструє Таб. 1.

Таблиця 1

Кількісні показники функціонально-дискурсивного варіювання термінів ЛСГ *вбивство*

	тільки ОДЮД	тільки ННЮД	тільки ПЮД	ОДЮД+ ННЮД	ОДЮД+ ПЮД	ННЮД+ ПЮД	ННЮД+ ПЮД+ ОДЮД
Загальні 46 (100%)	2 (4%)	20 (44%)	0	1 (2%)	0	13 (28%)	10 (22%)
Регіоналізми 78 (100%)	55 (71%)	2 (2%)	0	3 (4%)	13 (17%)	0	5 (6%)
Разом 124 (100%)	57 (47%)	22 (18%)	0	4 (3%)	13 (10%)	13 (10%)	15 (12%)

Аналіз функціонування термінів лексико-семантичної групи *прояви насильства* (*assault / abuse / harassment*) виявив, що з 500 загальних та регіональних одиниць цієї ЛСГ в ОДЮД було зареєстровано 485 (97%). Абсолютна більшість з них, а саме 453, – це терміни-регіоналізми, наприклад, терміни Великої Британії: *procurement of woman by threats, intercourse with girl under thirteen, intercourse with girl under sixteen, assault with intent to resist arrest*. Прикладом є також регіональний термін *criminal coercion*, що використовується у штаті Алабама:

(4) *A person commits the crime of criminal coercion if, without legal authority, he threatens to confine, restrain or to cause physical injury to the threatened person or another ... with intent thereby to induce the threatened person or another against his will to do an unlawful act or refrain from doing a lawful act (Criminal coercion).*

В ОДЮД функціонують усі терміни-регіоналізми ЛСГ *прояви насильства*. Решта термінів цієї

ЛСГ, зафіксованих в ОДЮД, а саме 32, є загальними, наприклад: *abuse, abduction, kidnapping, child abduction*.

У ННЮД була зафіксована 81 одиниця групи *прояви насильства* (16%). З цих термінів 46 є загальними, наприклад: *abuse, abduction, kidnapping, child abduction, parental kidnapping*; та 35 – регіональними, наприклад: *indecent assault, assault occasioning actual bodily harm, sexual coercion, felonious assault*.

(5) *One reason researchers and others had not chosen to investigate husband battering is because it was thought to be a fairly rare occurrence; police reports seemed to bear this out (Steinmetz 1977), with in some cases a ratio of 12 to 14.5 female victims to every one male victim (Husband battering).*

В ПЮД було зареєстровано 118 (24%) одиниць групи *прояви насильства*. З них 40 – це загальні терміни, наприклад: *abuse, abduction, kidnapping, child abduction, parental kidnapping*. Решта (78) – це терміни-регіоналізми, наприклад: *domestic abuse,*

drive-by shooting, criminal sexual conduct, menacing, endangering the welfare of a child. В текстах цього підтипу юридичного дискурсу надаються пояснення різних злочинів:

(6) *The charge of domestic violence covers physical violence as well as the threat of physical violence; it can include assault and battery, false imprisonment (if you don't allow a person to leave a home or exit a car), stalking, harassment, spousal abuse, and even marital rape (Domestic violence).*

Термінів, що водночас вживаються в усіх трьох підтипах (ОДЮД, ННЮД та ППЮД), виявилось 50 (10%), з них 31 – загальний, 19 – регіональні.

Термінів, що водночас вживаються у двох підтипах юридичного дискурсу, було зафіксовано 84 (17%): термінів, що водночас використовують-

ся в ОДЮД та ННЮД, виявилось 16 (3%), усі вони є регіональними; термінів, що водночас представлені в ОДЮД та ППЮД, було зареєстровано 60 (12%), з них абсолютна більшість (59) є регіональними, решта (1) – загальний; термінів, що водночас вживаються в ННЮД та ППЮД, – 8 (2%), усі вони є загальними.

Термінів, що використовуються лише в одному підтипі юридичного дискурсу, було зафіксовано 366 (73%): лише в ОДЮД було зареєстровано 359 термінів (72%), усі вони є регіоналізмами; лише в ННЮД – 7 одиниць (1%), усі вони загальні; термінів, що представлені лише в ППЮД, не виявлено. Кількісні показники функціонально-дискурсивного варіювання термінів лексико-семантичної групи *прояви насильства* демонструє Таб. 2.

Таблиця 2

Кількісні показники функціонально-дискурсивного варіювання термінів ЛСГ
прояви насильства

	тільки ОДЮД	тільки ННЮД	тільки ППЮД	ОДЮД+ ННЮД	ОДЮД+ ППЮД	ППЮД+ ННЮД	ППЮД+ ННЮД+ ОДЮД
Загальні 47 (100%)	0	7 (15%)	0	0	1 (2%)	8 (17%)	31 (66%)
Регіоналізми 453 (100%)	359 (79%)	0	0	16 (4%)	59 (13%)	0	19 (4%)
Разом 500 (100%)	359 (72%)	7 (1%)	0	16 (3%)	60 (12%)	8 (2%)	50 (10%)

Аналіз функціонування термінів лексико-семантичної групи **тероризм** (*terrorism*) засвідчив, що з 60 загальних та регіональних одиниць в ОДЮД представлено 46 (77%). Переважна більшість з них, а саме 39, – це терміни-регіоналізми, наприклад: *causing explosion likely to endanger life or property, encouragement of terrorism, dissemination of terrorist publications, preparation of terrorist acts*. Прикладом є також регіональний термін *supporting terrorism*, що використовується у штаті Міссурі:

(7) *A person commits the crime of supporting terrorism if such person knowingly provides*

material support to any organization designated as a foreign terrorist organization pursuant to 8 U.S.C. 1189, as amended and acts recklessly with regard to whether such organization had been designated as a foreign terrorist organization pursuant to 8 U.S.C. 1189 (Supporting terrorism).

В ОДЮД функціонують усі терміни-регіоналізми цієї ЛСГ. Решта (7) термінів цієї групи, зафіксованих в ОДЮД, є загальними, наприклад: *terrorism, international terrorism, bioterrorism, chemical terrorism*.

У ННЮД було зареєстровано 30 термінів лексико-семантичної групи *тероризм* (50%). До них

відносяться 21 загальний термін, наприклад: *terrorism, political terrorism, nationalist terrorism, ethnic terrorism, religious terrorism* (у ННЮД функціонують усі загальні терміни цієї групи):

(8) *Despite copious media attention, there is no consensus methodology by which various actions may be placed under the nomenclature 'cyberterrorism', yet the term clearly exists in common usage; the term, first coined in the 1980s by Barry Collin (Collin, 1997), has blossomed in the last several years (Cyberterrorism).*

Решта термінів ЛСГ *тероризм*, зафіксованих у ННЮД, а саме 9, – це терміни-регіоналізми, наприклад: *encouragement of terrorism, dissemination of terrorist publications, preparation of terrorist acts.*

В ППЮД було зафіксовано 10 термінів, що позначають тероризм (17%). З них 2 – це загальні терміни: *terrorism, international terrorism*, решта (8) – терміни-регіоналізми, наприклад, *criminal possession of chemical weapon, biological weapon, radiological or nuclear weapon, or explosive device, act of terrorism, terroristic threatening, terroristic threats:*

(9) *When charged with a serious crime such as ... making terroristic threats, the defendant is innocent until proven guilty (Homicide/Assault).*

Термінів, що водночас вживаються в усіх *трьох* підтипах (ОДЮД, ННЮД та ППЮД), виявилось 3 (5%), з них 2 – загальні, 1 – регіональний.

Термінів, що водночас вживаються у *двох* підтипах юридичного дискурсу, було зафіксовано 20 (34%): в ОДЮД та ННЮД було зареєстровано 13 одиниць (22%), з них 5 – загальні, 8 – терміни-регіоналізми; в ОДЮД та ППЮД – 7 одиниць (12%), усі вони є термінами-регіоналізмами; термінів, що водночас представлені в ННЮД та ППЮД, не виявлено.

Термінів, що використовуються лише в *одному* підтипі юридичного дискурсу, було зафіксовано 37 (61%): лише в ОДЮД було зареєстровано 23 терміни (38%), усі вони є термінами-регіоналізмами; лише в ННЮД – 14 термінів (23%), усі вони є загальними; термінів, що представлені лише в ППЮД, не виявлено. Кількісні показники функціонально-дискурсивного варіювання лексико-семантичної групи *тероризм* демонструє Таб. 3.

Таблиця 3

Кількісні показники функціонально-дискурсивного варіювання термінів ЛСГ *тероризм*

Терміни та їх кількість	тільки ОДЮД	тільки НННЮД	тільки ППЮД	ОДЮД+ НННЮД	ОДЮД+ ППЮД	ППЮД+ НННЮД	ОДЮД+ НННЮД+ ППЮД
Загальні 21(100%)	0	14 (67%)	0	5 (24%)	0	0	2 (9%)
Регіональні 39(100%)	23 (59%)	0	0	8 (21%)	7 (18%)	0	1 (2%)
Разом 60(100%)	23 (38%)	14 (23%)	0	13 (22%)	7 (12%)	0	3 (5%)

Проведене дослідження дає змогу дійти наступних висновків. Сфера правозастосування вимагає більшого обсягу вербалізованого знання про насильницькі злочини, ніж сфера правознавства, про що свідчить значно більша кількість термінів в ОДЮД порівняно з ННЮД. Під час поширення

спеціалізованого знання про насильницькі злочини за межі фахових кіл більш актуальним стає вербалізоване знання, що репрезентує сферу правозастосування, що маніфестовано більшою кількістю термінів, реалізованих в ОДЮД та ППЮД, порівняно з тими, що наявні в ННЮД та ППЮД. Ця тен-

денція не стосується ЛСГ *вбивство*, де кількість одиниць, реалізованих в ОДЮД / ІПЮД та ННЮД / ІПЮД є однаковою. З іншого боку, сфера правозастосування значною мірою пов'язана з особливостями вербалізованого знання про насильницькі злочини у різному соціокультурному середовищі, що виявляється в кількісній перевазі термінів-регіоналізмів, зафіксованих в ОДЮД та ОДЮД й ІПЮД. Для сфери правознавства більш характерна спільність вербалізованого знання про насильницькі злочини в усьому лінгвокультурному просторі Великої Британії і США, маніфестована кількісними показниками загальних термінів, зареєстрованих у ННЮД в усіх групах (для груп *вбивство* та *насильство* ще й кількісними показниками функціонування термінів у ННЮД / ІПЮД). Вагома роль спільного спеціального знання про насильницькі злочини також підтверджена значною перевагою загальних термінів серед тих, які функціонують в усіх трьох досліджених підтипах юридичного дискурсу та, відповідно, є найбільш поширеними.

Перспективою дослідження є аналіз функціонування термінів на позначення насильницьких злочинів у публіцистичному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацний Ю.А. Соціолінгвістичні аспекти вивчення словникового складу сучасної англійської мови / Зацний Ю.А., Пахомова Т.О., Зацна В.Ю. – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – 284 с. 2. Косоногова О.В. Юридический дискурс: лингвопрагматика имени собствен-

ного / О.В. Косоногова // Пробл. филологии, культурологии и искусствоведения. – 2008. – № 2. – С. 188–192. – Режим доступу : http://www.zpu-journal.ru/zpu/2008_2/Kosonogova.pdf 3. Лисицкая Е.П. Концепт “Преступление” в научной картине мира / Е.П. Лисицкая. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Ros_fil/2008_3-4/10.html 4. Манжос Я.Ю. Макрополе НОМІСІДЕ у семантичному просторі CRIME / Я.Ю. Манжос // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 56? № 837. – С. 144–149.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Bachner and Associates, P.C. – Режим доступу : <http://www.bhlawfirm.com/Criminal-Defense-Overview/Homicide.shtml> 2. Criminal coercion. – Режим доступу : <http://law.justia.com/alabama/codes/13297/147495.html> 3. Cyberterrorism. – Режим доступу : <http://www.symantec.com/avcenter/reference/cyberterrorism.pdf> 4. Domestic violence. – Режим доступу : <http://www.willdefend.com/CM/SexCrimes/Domestic-Abuse.asp> 5. Homicide / Assault. – Режим доступу : <http://www.phila-criminal-lawyer.com/PracticeAreas/Homicide-Assault.asp> 6. Husband battering. – Режим доступу : <http://www.fact.on.ca/Info/dom/husband.htm> 7. Legislating the criminal code: involuntary manslaughter – Режим доступу : <http://www.official-documents.gov.uk/document/hc9596/hc01/0171/0171.pdf> 8. Supporting terrorism. – Режим доступу : <http://law.justia.com/missouri/codes/t38/5760000080.html> 9. United Kingdom Legislation. Corporate manslaughter and corporate homicide act, 2007. Chapter 19. – Режим доступу : <http://www.opsi.gov.uk/legislation/uk>